

VIJEĆE EUROPE

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET NOVAK PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 8883/04)

PRESUDA

STRASBOURG

14. lipnja 2007.

Ova će presuda postati konačnom pod okolnostima utvrđenim u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Novak protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

- g. C.L. ROZAKIS, *predsjednik*,
- g. L. LOUCAIDES,
- gđa N. VAJIĆ,
- g. K. HAJIYEV,
- g. D. SPIELMANN,
- g. S.E. JEBENS,
- g. G. MALINVERNI, *suci*,
- i g. S. NIELSEN, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 24. svibnja 2007. godine donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 8883/04) protiv Republike Hrvatske kojeg je 1. ožujka 2004. godine hrvatski državljanin, g. Boris Novak („podnositelj zahtjeva“) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“) .
2. Hrvatsku Vladu („Vlada“) je zastupala njena zastupnica, gđa Š. Stažnik.
3. Dana 14. rujna 2006. godine Sud je odlučio obavijestiti Vladu o prigovorima podnositelja zahtjeva koji se odnose na uvjete u Zatvoru u Varaždinu i na njegovo pravo na poštivanje njegovog dopisivanja. Na temelju odredbi članka 29. stavka 3. Konvencije Sud je odlučio istovremeno odlučiti o osnovanosti i dopuštenosti zahtjeva.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

4. Podnositelj zahtjeva je rođen 1968. godine i živi u Ludbregu.

A. Kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva

5. Nakon osude za opasnu aktivnost, podnositelj zahtjeva je bio lišen slobode u Kaznenom zavodu Lepoglava tijekom točno neodređenoga razdoblja 1999. i 2000. godine.
6. U presudi od 4. srpnja 2002. godine Općinski sud u Zagrebu osudio je podnositelja zahtjeva za prijevaru te mu izrekao uvjetnu osudu od deset mjeseci zatvora. Uz to mu je naložio da se podvrgne prisilnom psihijatrijskom liječenju budući da mu je bilo dijagnosticiran posttraumatski stresni poremećaj (PTSP). Izgleda da je odluka preinačena u odluku o kazni jer je podnositelj zahtjeva ponovno poslan u Kazneni zavod Lepoglava od 17. svibnja 2002. do 17. travnja 2003. godine.
7. U presudi od 17. veljače 2003. godine Općinski sud u Varaždinu osudio je podnositelja zahtjeva za prijevaru i izrekao mu uvjetnu osudu od deset mjeseci zatvora. Međutim, Županijski sud u Varaždinu je po žalbi državnog odvjetništva 24. rujna 2003. godine promijenio kaznu u šest mjeseci bezuvjetnoga zatvora.
8. Dana 18. prosinca 2003. godine sudac izvršenja Županijskog suda u Varaždinu naložio je podnositelju zahtjeva da započne izdržavati kaznu zatvora u Zatvoru u Varaždinu 28. siječnja 2004. godine. Podnositelj zahtjeva je zatražio odgodu naloga radi svog PTSP-a.

Dana 12. siječnja 2004. godine sudac izvršenja Županijskoga suda u Varaždinu odbio je zahtjev jer podnositelj zahtjeva nije dostavio medicinsku dokumentaciju koja se odnosi na njegovo zdravstveno stanje.

9. Podnositelj zahtjeva se žalio protiv te odluke, te je 22. siječnja 2004. godine Županijski sud u Varaždinu odbio njegovu žalbu. Prvo je utvrdio da je medicinska dokumentacija koju je podnositelj zahtjeva naknadno dostavio zastarjela, jer potiče iz 1991., 1998. i 2001. godine, i, drugo, da će tijekom izdržavanja kazne zatvora podnositelj zahtjeva dobiti odgovarajuću medicinsku skrb.

B. Opći uvjeti u Zatvoru u Varaždinu

10. Podnositelj zahtjeva je započeo izdržavati svoju kaznu 26. veljače 2004. godine u Zatvoru u Varaždinu. Bio je smješten u ćeliju br. 8, veličine četiri puta pet metara, s trinaest kreveta. Broj zatvorenika se kretao od petnaest do dvadeset, tako da su neki zatvorenici morali spavati na podu ili na stolu. Stol u ćeliji je bio namijenjen za četiri osobe, tako da su zatvorenici morali jesti na krevetima ili na podu. U ćeliji je bio jedan prozor, prekriven žicom, tako da svjetlo i zrak gotovo nikada ne bi doprijeli do ćelije.
11. Dana 11. ožujka 2004. godine podnositelj zahtjeva je premješten iz ćelije br. 8 i smješten u ćeliju br. 5, veličine 21.87 kvadratnih metara, koju je dijelio sa četiri druga zatvorenika.
12. Prepiska podnositelja zahtjeva sa Sudom je bila otvarana.

C. Liječenje podnositelja zahtjeva u zatvoru

13. Medicinska dokumentacija koju je dostavio podnositelj zahtjeva pokazuje da ga je 26. veljače 2004. godine pregledao zatvorski liječnik, koji je utvrdio da podnositelj zahtjeva boluje od PTSP-a od 1995. godine, kao i od poremećaja osobnosti. Zatvorski mu je liječnik prepisao terapiju, i to lijek naziva Fluval.
14. Dana 15. ožujka 2004. godine podnositelj zahtjeva je prebačen u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu, no istoga je dana bio poslan natrag u Zatvor u Varaždinu, jer psihijatar u bolnici nije našao nikakav razlog da ga tamo zadrži. Terapija podnositelja zahtjeva je promijenjena u lijekove pod nazivom Amyzol i Xanax. Dana 16. ožujka 2004. godine podnositelj zahtjeva je prigovorio da su mu propisani lijekovi „preteški“. Dana 17. ožujka 2004. godine terapija propisana podnositelju zahtjeva ponovno je promijenjena u Fluval. Nije mu bilo osigurano nikakvo psihijatrijsko liječenje.

D. Pravna sredstva koje je iskoristio podnositelj zahtjeva

15. Dana 8. ožujka 2004. godine podnositelj zahtjeva je zatražio premještaj u drugi zatvor ili trenutno okončanje njegove kazne zatvora zbog nedostatka odgovarajućeg liječenja PTSP-a u Zatvoru u Varaždinu. Nadalje je prigovorio prenatrpanim uvjetima u ćeliji u kojoj je bio držan. Dana 19. ožujka sudac izvršenja Županijskog suda u Varaždinu odbio je taj zahtjev, našavši da podnositelju zahtjeva nije bilo potrebno nikakvo dodatno liječenje. Međutim, glede uvjeta prenatrpanosti, sudac je utvrdio:

„... navodi zatvorenika su djelomično točni samo u dijelu koji se odnose na broj zatvorenika koji borave u određenoj prostoriji, a takav je smještaj zatvorenika zbog velike fluktuacije istih, jer u tom zatvoru izdržavaju kaznu zatvora zatvorenici do šest mjeseci.

Zatvor u Varaždinu dužan će biti otkloniti te nedostatke kako bi u potpunosti zatvorenici imali dovoljno prostora za izdržavanje kazne zatvora.“

16. Podnositelj zahtjeva se žalio protiv te odluke, no izvanraspravno vijeće istoga suda odbilo je njegovu žalbu 30. ožujka 2004. godine.
17. Točno neutvrđenoga datuma podnositelj zahtjeva je podnio zahtjev za prijevremeno puštanje na slobodu jer nije primio odgovarajuće liječenje PTSP-a. Dana 26. svibnja 2004. godine Županijski sud u Varaždinu odbio je taj zahtjev.
18. Točno neutvrđenoga datuma podnositelj zahtjeva se obratio Hrvatskom helsinškom odboru prigovorivši neljudskim uvjetima u Zatvoru u Varaždinu, navodeći da ga se drži u ćeliji veličine 4 puta 5 metara s trinaest kreveta i da je broj zatvorenika u ćeliji veći od broja kreveta. Naveo je da su takvi prenatrpani uvjeti imali negativan učinak na njegovu zdravlje, jer boluje od PTSP-a. Nadalje, prigovorio je da u ćeliji nema dovoljno dnevne svjetlosti.
19. U pismu od 17. lipnja 2004. godine Odbor je obavijestio Upravu za izvršenje sankcija o navodima podnositelja zahtjeva i od nje zatražio odgovor. Dana 6. srpnja 2004. godine Uprava za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa odgovorila je na upit Odbora. Glede zdravstvenog stanja podnositelja zahtjeva navedeno je da mu je dijagnosticiran PTSP i da je stoga 15. ožujka 2004. godine poslan na psihijatrijski odjel Zatvorske bolnice u Zagrebu. Međutim, psihijatar iz te bolnice utvrdio je da nisu postojale indikacije koje bi zahtijevale hospitalizaciju podnositelja zahtjeva. Štoviše, sam je podnositelj zahtjeva zatražio da ga ne zadrže u bolnici. Tijekom njegovog lišenja slobode u Zatvoru u Varaždinu davani su mu lijekovi. Glede navoda podnositelja zahtjeva o neljudskim uvjetima u ćeliji, navedeno je da su uvjeti izvršenja njegove kazne u skladu s normama propisanim u Dijelu XI Zakona o izvršavanju kazne zatvora, i da svaka ćelija ima pristup danjem svjetlu.
20. U odluci od 12. srpnja 2004. Uprava Zatvora u Varaždinu uvjetno je otpustila podnositelja zahtjeva. Uvjetni otpust mu je istekao 26. kolovoza 2004. godine.

E. Nalazi Europskog odbora za sprječavanje torture i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kazne

21. CPT je u Hrvatskoj boravio od 20. do 30. rujna 1998. godine. Njegovi nalazi u pogledu Zatvorske bolnice u Zagrebu glase kako slijedi (izvadak iz *Izvjješća hrvatskoj Vladi o posjetu Hrvatskoj od 20. do 30. rujna 1998.*, CPT/Inf. (2001) 4):

„157. ...Međutim, psihijatrijski je odjel bio dosta prenatrpan, što je nedostatak koji je bio pojačan činjenicom da su pacijenti uglavnom većinu vremena provodili u svojim sobama...

Na svim je odjelima opće ozračje u sobama pacijenata bilo dosta monotono, treba uložiti napore da se osigura pozitivnije terapijsko okruženje. Treba preispitati i praksu primijećenu u bolnici prema kojoj pacijenti stalno nose pidžame/spavačice. Ova praksa, posebice kod psihijatrijskih pacijenata, ne potiče jačanje osobnog identiteta i samopoštovanja; individualizacija odjeće treba biti dijelom terapijskoga procesa.

...

159. ... Izaslanstva se manje dojmila kvaliteta psihijatrijskog liječenja, koje je ograničeno u osnovi na farmakoterapiju (iako nije bilo naznaka zlorabe lijekova). Liječnici u bolnici su priznali da postoji jasna potreba razviti rehabilitacijske i druge terapijske aktivnosti (radna terapija, grupna terapija, pojedinačna psihoterapija, itd.) za psihijatrijske bolesnike te ustanove; međutim, naveli su da ograničeni broj osoblja i sama narav ustanove sprečavaju napredak u tom području.

160. CPT preporuča da se ulože ozbiljni naponi kako bi se razvile rehabilitacijske i druge terapijske aktivnosti za psihijatrijske pacijente u bolnici; sadašnje stanje stvari nije održivo s terapijskog stajališta....“

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

22. Članak 23. Ustava Republike Hrvatske propisuje kako slijedi:

„Nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvu obliku zlostavljanja ...“

23. Zakon o izvršavanju kazne zatvora („Narodne novine“, br. 128/1999 od 30. studenog 1999. i 190/2003 od 3. prosinca 2003. (pročišćeni tekst) – „Zakon“) stupio je na snagu 1. srpnja 2001. godine, a odredbe koje se odnose na suca izvršenja stupile su na snagu šest mjeseci kasnije, 1. siječnja 2002. godine. Mjerodavne odredbe Zakona glase kako slijedi:

PRIGOVORI

Članak 15.

- (1) Kaznenik ima pravo pritužbe na postupak i odluku zaposlenika kaznionice, odnosno zatvora.
- (2) Pritužba se podnosi usmeno ili pisanim putem upravitelju kaznionice, odnosno zatvora, sucu izvršenja ili Ministarstvu pravosuđa. Pisana pritužba sucu izvršenja ili Ministarstvu pravosuđa upućuje se u omotu koji uprava kaznionice, odnosno zatvora ne smije otvoriti.

SUDSKA ZAŠTITA PROTIV POSTUPKA I ODLUKE UPRAVE KAZNIONICE, ODNOSNO ZATVORA

Članak 17.

- (1) Protiv postupka i odluke kojom se kaznenik nezakonito prikrađuje ili ograničava u nekom pravu iz ovoga Zakona kaznenik može podnijeti zahtjev za sudsku zaštitu.
- (2) O zahtjevu za sudsku zaštitu odlučuje sudac izvršenja.

SMJEŠTAJ, OPREMA I PREHRANA KAZNENIKA

Članak 74.

- „ (1) Smještaj kaznenika treba odgovarati zdravstvenim, higijenskim i prostornim zahtjevima, te klimatskim prilikama.
- (2) Kaznenika se u pravilu smješta u zasebnu prostoriju.....
 - (3) Prostorije u kojima borave kaznenici moraju biti čiste, suhe i dovoljno prostrane. Za svakog kaznenika u spavaonici mora biti najmanje 4 m² i 10 m³ prostora.
 - (4) Svaka prostorija.....mora imati dnevno i umjetno svjetlo.....
 - (5) Kaznionice i zatvori moraju imati sanitarne uređaje koji omogućuju obavljanje fizioloških potreba u čistim i primjerenim uvjetima kad god to kaznenici žele.
 - (6) Pitka voda uvijek mora biti dostupna svakom kazneniku.“

ZAŠTITA ZDRAVLJA

Članak 103.

- (1) Kazneniku se osigurava liječenje i redovita brigada o tjelesnom i duševnom zdravlju

DOPISIVANJE

Članak 124.

- (1) Zatvorenik ima pravo na neograničeno dopisivanje na vlastiti trošak.

...

(4) Zatvorenik se ima pravo, bez ograničenja i nadzora sadržaja pisma, dopisivati s odvjetnikom, tijelima državne vlasti i s međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava kojih je Republika Hrvatska članica.

24. Pravilom 13. Kućnoga reda za zatvorenike i kažnjenike Zatvora u Varaždinu propisano je da zatvorske vlasti ne smiju otvarati pisma naslovljena na odvjetnike, državne vlasti ili međunarodne organizacije za zaštitu ljudskih prava.

PRAVO**I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE**

25. Podnositelj zahtjeva je prigovorio uvjetima u dva zatvora gdje je bio lišen slobode. Pozvao se na članak 3. Konvencije koji glasi kako slijedi:

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.“

A. Prigovor u odnosu na Kazneni zavod Lepoglava

26. Podnositelj zahtjeva je prvo prigovorio uvjetima u Kaznenom zavodu Lepoglava, gdje je bio lišen slobode kroz točno neodređeno razdoblje tijekom 1999. i 2000. godine, te ponovno od 17. svibnja 2002. do 17. travnja 2003. godine.
27. Sud primjećuje da je podnositelj zahtjeva pušten iz Kaznenog zavoda Lepoglava 17. travnja 2003. godine, a prvo pismo Sudu poslano je 1. ožujka 2004. godine, više od šest mjeseci nakon što je bio pušten.
28. Slijedi da je ovaj prigovor podnesen Sudu prekasno i da treba biti odbijen u skladu s člankom 35., stavcima 1. i 4. Konvencije.

B. Prigovor u odnosu na Zatvor u Varaždinu

29. Drugo, podnositelj zahtjeva je prigovorio uvjetima u Zatvoru u Varaždinu, gdje je bio lišen slobode od 26. veljače do 12. srpnja 2004. godine. Posebice je prigovorio prenatrpanim uvjetima u ćeliji br. 8, gdje je bio zatvoren, i nedostatku odgovarajućeg liječenja njegove psihijatrijske bolesti, i to PTSP-a.
30. Vlada je osporila te tvrdnje.

1. Dopuštenost

31. Vlada je zatražila da Sud utvrdi da je zahtjev nedopušten zbog toga što nisu bila iscrpljena domaća pravna sredstva. Tvrdili su da je podnositelj zahtjeva mogao podnijeti prigovor glede uvjeta svojega boravka u ćeliji br. 8 u Zatvoru u Varaždinu na temelju članka 17. Zakona o izvršavanju kazne zatvora. Međutim, podnositelj zahtjeva nije podnio konkretan prigovor sucu izvršenja, nego je uvjete u zatvoru samo sporadično spomenuo u svojem zahtjevu od 8. ožujka 2004. godine kojim je tražio premještaj u drugi zatvor ili okončanje svoje kazne zatvora zbog neodgovarajućeg liječenja PTSP-a u Zatvoru u Varaždinu.
32. Glede nedostatka odgovarajućeg liječenja za PTSP, podnositelj zahtjeva nije podnio ustavnu tužbu protiv drugostupanjske odluke od 30. ožujka 2004. godine.
33. Podnositelj zahtjeva je ustvrdio da je iscrpio sva pravna sredstva dostupna u domaćem pravnom sustavu u odnosu na navodne povrede.
34. Suprotno prvoj tvrdnji Vlade glede prenatrpanih uvjeta u ćeliji br. 8, Sud smatra da je podnositelj zahtjeva podnio zahtjev sucu izvršenja, budući da iz odluke nadležnoga suca Županijskog suda u Varaždinu od 19. ožujka 2004. godine proizlazi da je taj sudac ispitao prigovor o tom pitanju. Štoviše, sudac je prihvatio prigovor podnositelja zahtjeva koji se odnosi na prenatrpane uvjete u ćeliji br. 8 i naložio vlastima Zatvora u Varaždinu da poduzmu mjere koje će mu osigurati odgovarajuće uvjete. Međutim, zatvorske vlasti su podnositelja zahtjeva već 11. ožujka 2004. godine premjestile iz ćelije br. 8 i smjestile ga u ćeliju br. 5, površine 4.47 kvadratnih metara po zatvoreniku. S tim u vezi Sud primjećuje da je u svojoj odluci *Štitić v. Croatia* ((dec.), br. 9660/03, 9. studeni 2006.) utvrdio da je podnositelj zahtjeva, čija je situacija u zatvoru bila ispravljena odlukom suca izvršenja, i koji je nakon takve odluke bio premješten u odgovarajuću ćeliju, mogao podnijeti građansku tužbu protiv države tražeći naknadu štete za ono što je do tada pretrpio. Pokretanje građanskog postupka za naknadu štete samo po sebi se ne može smatrati djelotvornim sredstvom za nepovoljne zatvorske uvjete, no takav postupak, zajedno s hitnom odlukom suca izvršenja, s trenutačnim učinkom u odnosu na stvarne uvjete pojedinoga podnositelja zahtjeva, zadovoljio je zahtjeve djelotvornosti. Budući da podnositelj zahtjeva u tom predmetu nije pokrenuo građanski postupak protiv države, njegov je prigovor na temelju članka 3. Konvencije u odnosu na zatvorske uvjete bio proglašen nedopuštenim zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.
35. Sud ne vidi nikakav razlog da zauzme drugačije stajalište u okolnostima ovoga predmeta. Slijedi da podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva u odnosu na svoj prigovor koji se odnosi na pretrpane uvjete u ćeliji br. 8 i da ovaj prigovor stoga treba odbiti u skladu s člankom 35., stavcima 1. i 4. Konvencije.
36. Preostaje odrediti je li podnositelj zahtjeva iscrpio domaća pravna sredstva u odnosu na svoj prigovor koji se odnosi na navodno neodgovarajuće liječenje njegovoga PTSP-a.
37. Sud primjećuje da pravilo o iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava sadržano u članku 35., stavku 1. Konvencije zahtijeva da podnositelj zahtjeva ima redovni put do pravnih sredstava koja su dostupna i dovoljna da osiguraju zadovoljštinu u odnosu na navodne povrede. Postojanje dotičnih pravnih sredstava mora biti dovoljno sigurno ne samo u teoriji, nego i u praksi, a ako to nije tako, tada će tim pravnim sredstvima nedostajati potrebna dostupnost i učinkovitost. Na Vladi koja se poziva na to da pravna sredstva nisu bila iscrpljena je da uvjeri Sud da je to pravno sredstvo bilo učinkovito, na raspolaganju u teoriji i praksi u relevantno vrijeme, to jest, da je bilo dostupno, da je moglo ispraviti povrede u odnosu na prigovore podnositelja zahtjeva i da je nudilo razumne izgleda za uspjeh (vidi, među ostalim izvorima prava, presudu u predmetu *Akdivar and Others vs. Turkey* od 16. rujna 1996., *Reports of Judgments and Decisions 1996-IV*, str. 1210 i 1211, stavke 65. i 68.).

38. Vraćajući se ovome predmetu Sud primjećuje da prema svojoj ustaljenoj praksi Ustavni sud utvrđuje da su ustavne tužbe koje se ne odnose na osnovanost određenoga predmeta nedopuštene. S obzirom na takvu praksu i na to da Vlada nije iznijela pred Sud nikakvu sudsku praksu koja bi poduprla njihovu tvrdnju glede dostatnosti i djelotvornosti toga pravnoga sredstva, i ostavljajući po strani pitanje je li ustavna tužba odgovarajuće pravno sredstvo koje može pružiti zadovoljštinu u odnosu na prigovor podnositelja zahtjeva, Sud zaključuje da ustavna tužba zbog nedostatka odgovarajućega liječenja u zatvoru nije pravno sredstvo čije bi postojanje bilo ustanovljeno s dostatnom sigurnošću.
39. Sud nalazi da je podnositelj zahtjeva, podnijevši prigovor nadležnom sucu izvršenja i žaleći se na odluku toga suca protiv sebe, iskoristio sva pravna sredstva koja su mu bila na raspolaganju u odnosu na njegov prigovor koji se odnosi na neodgovarajuće liječenje za njegov PTSP dok je izdržavao kaznu zatvora u Zatvoru u Varaždinu. Stoga njegov prigovor ne može biti odbijen zbog toga što ne bi bio iscrpio domaća pravna sredstva.
40. Sud primjećuje da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35., stavka 3. Konvencije. Nadalje primjećuje da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga treba utvrditi da je dopušten.

B. Osnovanost

41. Glede osnovanosti prigovora podnositelja zahtjeva koji se odnosi na nedostatak odgovarajućega liječenja njegovoga PTSP-a, Vlada je ustvrdila da je podnositelj zahtjeva bio upućen na psihijatrijski odjel Zatvorske bolnice u Zagrebu. Međutim, on je sam zatražio da bude vraćen u zatvor te je odbio stručne razgovore sa zatvorskim liječnikom i psihijatrom iz Zatvorske bolnice u Zagrebu, ustrajući na tome da ga liječi poimence određeni psihijatar, što država nije dužna osigurati. Po svom povratku u Zatvor u Varaždinu, podnositelj zahtjeva je redovito primao lijekove propisane za njegovo stanje i njegovo se mentalno zdravlje nije pogoršalo tijekom njegovog boravka u zatvoru.
42. Podnositelj zahtjeva je tvrdio da je teško trpio zbog nedostatka odgovarajućega liječenja svoga psihijatrijskoga stanja.
43. Sud ponavlja da zlostavljanje neke osobe mora doseći minimalnu razinu ozbiljnosti da bi bilo u dosegu članka 3. Ocjena ovoga minimuma je po naravi stvari relativna; ona ovisi o svim okolnostima predmeta (vidi presudu u predmetu *Vilvarajah and Others v. the United Kingdom*, od 30. listopada 1991., Serija A br. 215, str. 36, stavak 107.).
44. Sud je u svojoj praksi dosljedno naglašavao da trpljenje i poniženje koje je tu uključeno mora u svakom slučaju ići preko onoga neizbježnoga elementa trpljenja ili poniženja povezanog s danim oblikom legitimnog postupanja ili kazne. Mjere kojima se osoba lišava slobode mogu često uključivati takav element. Prema ovoj odredbi država mora osigurati da osoba lišena slobode bude u uvjetima koji su sukladni s poštivanjem njenog ljudskog dostojanstva, da ju način i metoda izvršenja mjere ne podvrgavaju trpljenju ili nedaćama intenziteta koji premašuje neizbježnu razinu trpljenja inherentnu lišenju slobode, i da, s obzirom na praktične zahtjeve boravka u zatvoru, njezino zdravlje i dobrobit budu odgovarajuće osigurani (vidi predmet *Kudla v. Poland* [GC], no. 30210/96, §§ 93-94, ECHR 2000-XI).
45. Sud prvo primjećuje da izvješće CPT-a, izdano nakon posjete Zatvorskoj bolnici u Zagrebu 1998. godine, ukazuje da je psihijatrijsko liječenje ograničeno na farmakoterapiju i da nije bilo nikakvih rehabilitacijskih ili drugih terapijskih aktivnosti (radna terapija, grupna terapija, pojedinačna psihoterapija, itd.). Sud primjećuje da Vlada nije dostavila informacije koje bi ukazale na poboljšanje u tom pogledu i da je priznala nedostatak takvih terapijskih opcija u Zatvoru u Varaždinu ili u bilo kojem drugom zatvoru u

Hrvatskoj. Nesporno je da je podnositelj zahtjeva za svoje psihijatrijsko stanje primao samo lijekove na recept.

46. Sud nalazi vrijednim žaljenja to što hrvatske vlasti još nisu osigurale odgovarajuće postupanje prema zatvorenicima koji boluju od PTSP-a, vrlo ozbiljnog i štetnog psihijatrijskog stanja. Međutim, u odnosu na okolnosti ovoga predmeta, Sud primjećuje da je podnositelj zahtjeva bio zatvoren razmjerno kratko razdoblje od četiri mjeseca i osamnaest dana i da, osim četrnaestodnevnog boravka u ćeliji br. 8, nije prigovorio općim uvjetima života u Zatvoru u Varaždinu. Štoviše, u dokumentima koje je dostavio podnositelj zahtjeva nema naznaka da bi uvjeti njegovoga lišenja slobode doveli do pogoršanja njegovog mentalnog zdravlja. Ne čini se da je nedostatak dodatnog terapijskog liječenja PTSP-a imao tako ozbiljan učinak na njegovu mentalno zdravlje da bi mogao biti razvrstan kao nehuman ili ponižavajući i tako potpasti pod opseg članka 3.
47. Zaključno, Sud smatra da nije došlo do povrede članka 3.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

48. Podnositelj zahtjeva je nadalje naveo da su zatvorske vlasti otvarale njegovu prepisku sa Sudom. Pozvao se na članak 8. Konvencije koji glasi kako slijedi:

„1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi spriječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.,,

49. Vlada je prvo tvrdila da podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva jer nije uputio ovaj prigovor domaćim vlastima, kao što je Uprava Zatvora u Varaždinu ili sudac izvršenja. Nadalje su tvrdili da podnositelj zahtjeva nije konkretno naveo kojim događajima prigovara.
50. Podnositelj zahtjeva nije dostavio nikakve primjedbe na Vladino očitovanje o tom pitanju.
51. Sud primjećuje da podnositelj zahtjeva nije uputio prigovor glede otvaranja svoje prepiske sa Sudom niti jednom domaćem tijelu vlasti, iako je na temelju članka 15(2) Zakona o izvršavanju kazne zatvora mogao podnijeti takav prigovor bilo upravitelju Zatvora u Varaždinu, sucu izvršenja ili predstojniku Ureda zatvorske uprave.
52. Slijedi da podnositelj zahtjeva nije u odnosu na ovaj prigovor iscrpio domaća pravna sredstva i da stoga ovaj prigovor treba odbiti u skladu s člankom 35., stavcima 1. i 4. Konvencije.

III. DRUGE NAVODNE POVREDE KONVENCIJE

53. I na kraju, podnositelj zahtjeva je prigovorio na temelju članka 6., stavka 1. Konvencije nepoštenosti kaznenog postupka protiv njega te na temelju članka 7. Konvencije, bez daljnjeg potkrepljenja ovoga prigovora.
54. U svjetlu svega materijala koji posjeduje, i u mjeri u kojoj su stvari kojima je prigovoreno u okviru njegove nadležnosti, Sud smatra da ovaj dio zahtjeva ne ukazuje na nikakve naznake povrede naprijed navedenih članaka Konvencije. Slijedi da su ovi prigovori nedopušteni na temelju članka 35., stavka 3. kao očigledno neosnovani i da ih treba odbiti na temelju članka 35., stavka 4. Konvencije.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *proglašava* prigovor koji se tiče nedostatka odgovarajućeg liječenja podnositeljeva PTSP-a dok je izdržavao kaznu u Zatvoru u Varaždinu dopuštenim, a ostatak zahtjeva nedopuštenim;

2. *presuđuje* da nije došlo do povrede članka 3. Konvencije;

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 14. lipnja 2007. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren NIELSEN
tajnik Odjela

Christos ROZAKIS
Predsjednik